

Denkvaardigheid: Creatief denken

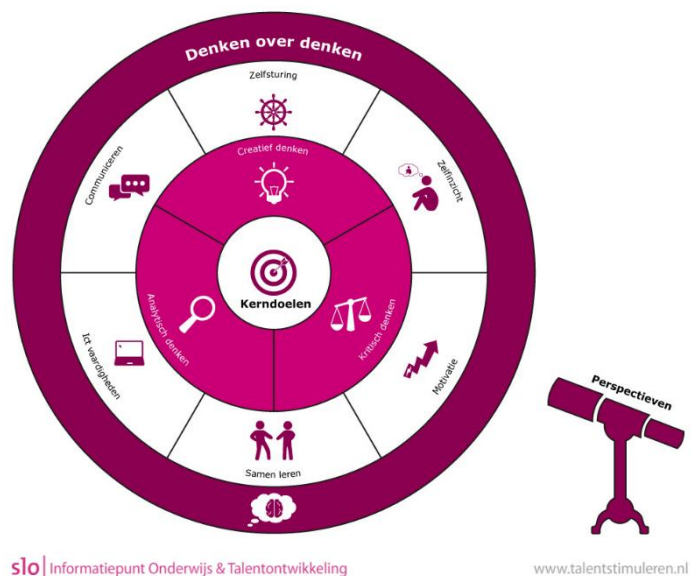

Inhoud

Kader voor ontwikkeling	1
Toelichting en theorie	2
Pedagogische vaardigheden	2
Randvoorwaarden.....	2
Aanpak	2
Algemeen	2
Suggesties voor aanpak.....	3
Leestips voor de leerkracht	4

KADER VOOR ONTWIKKELING

Alle leerlingen hebben in aanleg veel talenten op allerlei gebieden. Dit geldt ook voor hoogbegaafde leerlingen. Talent alleen is echter niet genoeg. Het moet ook ontwikkeld worden. Alleen kennis opnemen is daarvoor niet voldoende. Minstens zo belangrijk is het aanleren van vaardigheden, zodat leerlingen zelf tools in handen hebben om hun leerproces vorm te geven en uiteindelijk hun weg te vinden in de maatschappij van de 21^e eeuw. Een brede ontwikkeling is belangrijk. Om die te stimuleren binnen het onderwijs heeft het SLO het Kader voor ontwikkeling opgesteld. Het model voor dit kader zie je hiernaast. Dit is opgebouwd vanuit de kern: de kerndoelen. Van daaruit wordt de inhoud van de leerstof vormgegeven. De manier waarop kinderen met deze leerstof aan de slag gaan, komt terug in de cirkels daaromheen. De eerste (roze) cirkel geeft weer op welke manieren kinderen over de leerstof na kunnen denken: dit zijn de denkvaardigheden. Alle manieren zijn daarin even belangrijk. Vervolgens geven de onderdelen uit de witte cirkel weer welke vaardigheden leerlingen nodig hebben om optimaal te kunnen leren en later in de maatschappij te kunnen leven. Bij elke (denk)vaardigheid horen doelen die als leerlijn in ParnasSys zijn ingevoerd. Deze doelen gelden voor alle bouwen en zijn daarom identiek ingevoerd voor de onderbouw, middenbouw en de bovenbouw, met per doel de afkorting OB, MB en BB ervoor. Het is een bewuste keuze om dezelfde doelen per bouw in te voeren. De **manier** waarop en de mate waarin een leerling het doel beheerst is per bouw namelijk anders. Per (denk)vaardigheid is er een handelingssuggestie toegevoegd met daarin suggesties voor de leerkracht om de brede ontwikkeling bij de leerlingen te kunnen stimuleren. Deze zijn te vinden onder ‘bronnen’ en kunnen input vormen om in de praktijk aan de slag te gaan.

TOELICHTING EN THEORIE

Creatief denken gaat over het creatief omgaan met kennis en inzichten, het bedenken van originele oplossingen en het ontwikkelen van nieuwe inzichten, die niet standaard zijn. Creatief denken is een hogere denkvaardigheid, omdat het vereist dat je buiten de kaders kunt denken en inventieve oplossingen kunt bedenken waarbij je gebruik maakt van je kennis en inzicht. Daarvoor is nodig dat leerlingen kunnen inspelen op nieuwe omstandigheden en problemen doorzien. Door ideeën aan elkaar te verbinden, ontstaan er originele oplossingen voor problemen.

PEDAGOGISCHE VAARDIGHEDEN

Laat als leerkracht in je doen en laten zien dat je zelf aan de vaardigheden van creatief denken werkt en dit bij leerlingen aanmoedigt. Concreet kun je dat op de volgende manieren doen:

- Geef leerlingen de ruimte om creatief te denken. Laat leerlingen bijvoorbeeld meedenken als er een praktische oplossing voor iets bedacht moet worden in de klas of laat leerlingen over nieuwe onderwerpen even brainstormen.
- Stel zo veel mogelijk open vragen waarop meerdere antwoorden mogelijk zijn. Zo leren leerlingen dat het niet altijd gaat om een 'goed' of 'fout' antwoord. Geef wel richting aan de vraag door een duidelijke probleemstelling: waar moeten de leerling een oplossing voor bedenken?
- Vraag naar het denkproces van leerlingen (hoe kom je op dit idee? Hoe ging dat in je hoofd?) Zo krijgen leerlingen inzicht in hoe creatief denken werkt en hoe ze dat bij zichzelf stimuleren.
- Als een leerling vastloopt met zijn werk, help de leerling dan zo mogelijk verder door zijn denken te stimuleren. Wijs hem bijvoorbeeld op informatie in de opgave (wat betekent dat? Kun je daar wat mee doen? Wat dan?) Daag de leerling uit om verschillende oplossingsmanieren te proberen en probeer zo min mogelijk te vertellen hoe de leerling het aan moet pakken.

RANDVOORWAARDEN

Veiligheid

Een veilige (oefen)omgeving is nodig om aan deze vaardigheid te werken. Leerlingen moeten zich vrij voelen om ideeën die afwijken van het gangbare te uiten. Je kunt dit creëren door ruimte te geven aan afwijkende oplossingsmanieren en ideeën en er serieus naar te luisteren.

AANPAK

ALGEMEEN

Creatief denken stimuleren door opdrachten en vragen:

Gedurende de schooldag kun je het creatief denken stimuleren door opdrachten te geven die leerlingen uitdagen om creatief te denken. Denk daarbij aan acties als brainstormen, plannen, ontwerpen, maken en voorspellen. De volgende vragen kunnen helpen om het creatieve denken bij de leerlingen te activeren:

- Kun jij een nieuwe manier vinden om ... te gebruiken?
- Kun je een ... ontwerpen ... waarmee ...
- Ontwerp je eigen manier om...
- Zie jij een mogelijke oplossing voor ...
- Welke ideeën kun je bedenken voor...
- Welke vragen kun je bedenken bij dit antwoord: ...?

Acadin

Op www.acadin.nl vind je een digitale leeromgeving voor talentvolle leerlingen (25% best presterende leerlingen, inclusief hoogbegaafde leerlingen). Acadin helpt leerkrachten deze kinderen te prikkelen met leerstof waar ze hun tanden in kunnen zetten, maar ook met korte opdrachten voor de laatste 10 minuten van de les. De doelen van deze lessen zijn gekoppeld aan dezelfde doelen als de leerlijnen van het kader voor ontwikkeling.

Denksleutels

Denksleutels zijn sleutels met daarop een vraag of opdracht die kinderen aanzet tot creatief, analytisch en praktisch denken. Vrijwel alle kinderen zijn bekend met het begrip “sleutel” als een ding dat je gebruikt om iets te openen. De denksleutels gebruiken we om ons denken te openen. De denksleutels zijn te gebruiken voor peuters en kleuters, maar ook zeer geschikt voor oudere leerlingen van een basisschool. Er zijn in totaal 20 denksleutels ontwikkeld met voorbeeldvragen voor jonge en oudere kinderen. Via deze website zijn de denksleutels te downloaden: <http://www.samenwerkingsverband3006.nl/mind/denksleutels/>

SUGGESTIES VOOR AANPAK

Fantasiemachine ontwerpen (groep 4 t/m 8)

Geef de leerlingen de opdracht om een nieuwe (fantasie)machine uit te vinden.

Je kunt dit als volgt aanpakken:

- Zorg voor potlood en papier.
- Leg de opdracht aan de leerlingen uit: bedenk een (onzin)machine die nog niet bestaat, zoals een honden-aai-machine of een huiswerkmachine. Teken de machine en zet er in stappen naast hoe de machine werkt.
- Laat de leerlingen hun machine presenteren als ze klaar zijn. Vraag bij het presenteren hoe ze op het idee zijn gekomen en hoe ze hun machine bedacht hebben.

Verzin een feest dat nog niet bestaat (groep 1 t/m 3)

Geef de leerlingen de opdracht om een feest te bedenken dat nog niet bestaat..

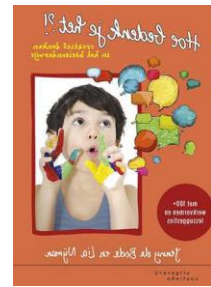
Je kunt dit als volgt aanpakken:

- Zorg voor (kleur)potlood en papier.
- Bespreek kort met de leerlingen wat een feest is. Laat het antwoord helemaal uit de leerlingen komen: het gaat erom waar zij aan denken bij het woord ‘feest’.
- Leg de opdracht aan de leerlingen uit: bedenk een feest wat nog niet bestaat, zoals een bellenblaasfeest. Maak een tekening over je feest waarop iedereen kan zien waar het feest over gaat en wat er op het feest gebeurt.
- Laat de leerlingen hun feest aan de andere leerlingen presenteren als ze klaar zijn. Vraag bij het presenteren hoe ze op het idee zijn gekomen en hoe ze het tekenen hebben aangepakt.

LEESTIPS VOOR DE LEERKRACHT

Boek 'Hoe bedenk je het?! Creatief denken in het basisonderwijs' / auteurs: Jenny de Bode en Lia Nijman / ISBN: 9789046903773 / Prijs: 26,00 EURO / geschikt voor de onder-, midden- en bovenbouw

Dit boek belicht zowel het creatief denken bij leerkrachten als bij kinderen. Er staan lessuggesties en werkvormen in waarmee leerkrachten hun lessen creatiever kunnen maken. Naast praktische handvatten biedt het theorie voor het bevorderen van een creatief klassenklimaat en het ontwikkelen van het oplossingsgericht vermogen bij kinderen in alle basisschoolleeftijden

Boek 'Het Grote Vindingrijkboek. Zo leer je kinderen creatief denken!' / auteur: David van der Kooij / ISBN: 9789461938732 / Prijs: 29,95 EURO / geschikt voor de bovenbouw

Dit boek geeft op allerlei manieren aandacht aan creatief denken bij kinderen. Er wordt uitgelegd hoe je in het algemeen creatief denken kunt stimuleren, maar het geeft ook concrete lessuggesties voor in de klas. In het boek staan QR-codes die meer achtergrondinformatie en extra ideeën geven.

Boek 'Het ideeëntoestel. Creatieve denkvaardigheden voor het basisonderwijs.' / auteur:

David van der Kooij en Anouk Wissink / ISBN: 9789463189873 / Prijs: 34,95 EURO / geschikt voor de onder-, midden- en bovenbouw

Dit boek geeft een praktisch onderwijsconcept om op je eigen school aan de slag te gaan met creatief denken. Het biedt lesbeschrijvingen, maar ook achtergrondinformatie over creatief denken, zodat je het onderwijs zelf zo kunt ontwerpen dat leerlingen uitgedaagd worden tot kritisch denken.

